

SANAN PAINO

kirjoituksia poetiikasta ja politiikasta

Rita Dahl

SANAN PAINO

© Rita Dahl, 2020

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2652-5

SANAN PAINO

kirjoituksia poetiikasta ja politiikasta

Rita Dahl

Sisällysluettelo

Johdanto	6
Banaliteeteista erojen hyväksymiseen	19
Poiesis ja polis – tekemistä kaupunkivaltiossa	19
(Po)etiikka rajattomuuden aikakaudella	27
Runous happikaappina	37
Impivaaralla tuulee	40
PerSulandian kulttuuri	42
Toisen uhka ja torjuntakeinot	44
Kilpailu moraalisesta imperatiivista	47
Runouden lohduttava, elämää säilyttävä merkitys	50
Kilpailu kielestä maasta/maahan-muuton ajalla	52
Kosmopoliitti runoilija –	57
transmission/fission huipentuma	57
Kääntäminen kulttuurin tulkintana	60
Kentän politiikka – portinvartijat palkintoraadeista vastaanottajiin ja lukijoihin	68
Teepussirunouden synty keskittyvällä ajalla	77
Myyttinen runoilija ja runoyhteisö –käytännön poetiikkaa ja politiikkaa	89
Runoilijoiden ”yhteisöllisyys”	95
Konsensus-Suomen jatkumo?	103
Poetiikkojen äänenmurroksia	107
Audiovisuaalisen ajan poetiikkaa	111
Moninainen vastaanotto	116
Poliittisesta runossa	123
Kielirunouden kasvukärki	128
Runo syntyy paikoissa, paikoista	131
Kielen tutkimusmatkailija	137
Taiteen vapaus ja vastuu – (po)etiikka ja etiikka	142
Taiteen vapaus ja vastuu	142
Yhden aiheen taiteilijat	146
Hyödykkeiden tuottaja	147
Kysymys eettisyydestä	148
Hyvän ihmisen paluu?	149
Yhteiskunnallisen runon kulta-aika ja mahdollinen paluu	150

Runouden yhteiskuntavastuu? Poliittinen korrektius runoudessa?	154
Kielellä diktaattoria vastaan	158
Vaikeus löytää omaa paikka	161
Kokemuksia toisista todellisuuksista	162
Merkittävä vuosi	163
Suvaitsevaisuuden puolella	164
Brasilialainen kielirunous	165
Rakastuneen kielellä	175
Metalyyrinen etsintä	177
Harvinainen täydellinen tuotanto	178
Yksilöllisen persoonan kannattaja	180
Yhteisö vai yksilö?	183
Jorma Korpela, ihmisluonnon ymmärtävä kuvaaja	186
José Saramago, absurdin valtioterrorin vastustaja	189
Työ, ihmisyyys ja rakkaus	194
Homo fabricus vs. rakastava homo ludens	197
Markku Lahtela, sirkustirehtööri	198
Matti Pulkkinen, manipuloitu sana ja kuva	205
Marko Tapio, talvi- ja jatkosodan traumojen avaaja	210

Johdanto

Joka päivä samat mahtavat lehmukset ja tuntemattomat linnut laulavat ikkunani takana. Kesäkuu muuttuu elokuuksi ja lehdet vihreistä punaisiksi tai kellertäviksi. Arki Wiepersdorfin asuntolassa, joka on DDR:n ajoilta säilynyt ulkonäöltään samanlaisena, voi kuulostaa aluksi yksitoikkiselta, mutta kirjastoon pääsee kaksi kertaa viikossa hakemaan lisää lukemista uudelta kielialueelta eli materiaalia konkreettista todellisuuspakoa varten. Luen, kirjoitan ja luen: siinä päiväohjelmani yksinkertaisuudessaan. Jos haluan, muutan päivän kulkua hieman. Tämä karkottaa ikävystymisen tunteen.

Samalla tavoin runoilija ajalehtii vaikutteiden lomassa – ellei jatkuvassa vaikutteiden verkostossa, rihmastossa – poimien jotakin yhtäältä, toista toisaalta, pienessä huoneessa, jonka ikkunasta avautuvat laajat näkymät aikaan, paikkaan ja historiaan. Hän on yhtäältä kiinni kielessä, paperissa, mutta aina väistämättä myös ulkomaailmassa, paperin ulkopuolisessa todellisuudessa. Työ saattaa vaikuttaa tylsältä ja yksitoikkiseltaikin, ja sitä se onkin ajoittain: säkeiden kirjoittaminen on hidasta työtä. Aina ei voi olla inspiroituneella tuulella, eikä pakottaa itseään runonluomiseen.

Poetiikkaa ei ole olemassa ilman kielen politiikkaa, joka ilmenee tekstissä esimerkiksi kielellisinä valintoina, puhujan ja vastaanottajien asemointina sekä runon yleisenä maailmankuvana. Jokaisen runoilijan teksteistä on löydettävissä jonkinlainen poetiikka, eli näkemys kielestä ja sen käyttötarkoituksista; näin myös poetiikasta(an) tietämättömien kohdalla. Kielen poetiikka muodostuu kielellisistä valinnoista, ja ne ulottuvat kielen pienimmistä yksiköistä suurimpiin, morfeemeista ja grafeemeista syntaksiin eli lauserakenteeseen, semantiikkaan eli merkityksiin ja narratiiviin eli tarinaan.

Lähden liikkeelle tämän tärkeän kahtiajaon, poetiikan ja politiikan, pohdiskelusta. Lähestyn sitä valikoiden erityisesti amerikkalaisen $L = A = N = G = U = A = G = E$ -koulukunnan näkemysten avulla nielemättä

kuitenkaan mitään sellaisenaan, ollen jatkuvasti valmis kyseenalaistamaan omaa ontologiaa eli oppia maailmasta. Language-koulukuntaan mahtuu erilaisia runoilijoita ja näkemyksiä mielen ja kielen välisestä suhteesta, mutta kaikkia yhdistävänä piirteenä on jonkinlainen kieli-materialismi; mielen ja kielen samaistaminen.

Teoreettisia pohdiskeluja tukevat käytännön analyysit, joissa käsittelen omaani tai muiden runoutta. Etsin Aforismien aika -hakukonerunouskokoelmani (PoEsia 2007) poetiikkaa ja politiikkaa. Hakukonerunogeneraattori on uusi tekninen apuväline, jonka avulla on mahdollista tehdä esimerkiksi kollaaseja tai new sentence-runoja. Uuden avulla voi siis päästä käsiksi vanhaan, jo lähes perinteisenä mutta silti edistyksellisenä ja marginaalina pidettyyn runouteen. Käsittelyn kohteena on myös uudemman Elämää Lagoksessa -runokokoelman (ntamo 2008) pitkät proosarunot, joissa nigerialaisen suurkaupungin hektisestä rytmistä löytyy vastine länsimaiselle kiireelle.

Runojen kuvat ovat yhdistelmä lagoslaista ja länsimaista todellisuutta. Länsimainen kiire on järjestyneempää, kontrolloidumpaa ja vakaampaa, koska sen tehokkuus on ennalta paremmin tiedossa. Sen sijaan lagoslaiset katumyyjät ovat pakotettuja kiireeseen, joka ei johda heidän kannaltaan paljon parempaan lopputulokseen; heidän muutenkin pienet ansionsa ovat kiinni siitä, kuinka nopeasti he saavat myytyä banaanilastupussejaan, vesipullojaan, puhelinkorttejaan, karamellejaan, perunalastujaan ja mitä tahansa muita tavaroita, joita autoilijat tai heidän matkustajansa haluavat ostaa. Katumyyjät joutuvat konkreettisesti rehkimään ansioidensa eteen, juoksemaan autolta toiselle pieniä kauppatavaroitaan myyden. Touhu näyttää epätoivoiselta, mutta mitä muutakaan nämä usein kouluttamattomat nuoret voisivat tehdä laillisesti ansioidensa eteen? Lagoslaisten ansiot eivät tietenkään koskaan kohoa länsimaisten kollegoiden tasolle, vaan ne pysyvät aina vähintään kymmenen ellei sata kertaa pienempinä. Tähän rakenteellisesti epätasa-arvoiseen tilanteeseen olemme syntyneet, eikä sille ole paljon

tehtävissä. Runojen Lagosin kaduilta poimittu kuvitteellinen kuvamateriaali, joka sulautuu yleisempiin ajatuksiin globaalin markkinatalouden haittapuolista, auttaa toivottavasti ymmärtämään molemminpuolista epätoivoa, joka uhkaa johtaa sekä ekologiseen että elämäntapaa koskevaan katastrofiin.

Jos Aforismien ajan ja Elämää Lagoksessa -kokoelmien väliltä yrittäisi löytää yhtymäkohtia, ne ovat eskatologiset ja apokalypsiset tunnelmat. Tunnelmaa enteilee ensin mainitun kokoelman kansikuvakin, joka esittää Porton keskustan sivukujalla sijaitsevaa töherrettyä ja lommoille potkittua ja kaltoin kohdeltua ovea. Ovessa lukee pahaenteisesti apokalypsi ja se on kuvattu Portugalissa, joka ei kuulu ainakaan globalisoituneen ajan suurimpiin voittajavaltioihin eli markkinoiden voitojen kahmijoihin. Tässäkin mielessä kuva sopii runokokoelman kanteen erityisen hyvin; kokoelman yhteiskuntakriittisissä säkeissä kyseenalaistetaan purevan ironian ja mustan huumorin keinoin ainoan oikean dogman asemaan nostettu pakko menestyä ja olla tehokas.

Aiheita van Goghin korvasta (Ankkuri 2009) vaikuttaa kenties välillä hakukonerunoudelta, kollaasilta tai käännösrunkoneella tehdyiltä, mutta on kuitenkin aivan perinteisen käsityön tulosta. Bel canto nieriöille (Kesuura 2010) siirtyi täysromanttiseen runoon, josta ei löydy ironiaa juurikaan. Bel canto nieriöille kokoelman romanttiset tunteet syntyvät erityisesti paikoissa. Gotlannin Visby ja Meksikon Oaxaca ovat tärkeitä tämän kokoelman runojen syntypaikkoja. Kokoelma alkaa Visby-runoilla, joissa rakkaus herää erityisesti synesteettisessä muodossaan köynnösten ja ruusujen keskellä. Oaxaca-proosarunoissa tunne on jo muuttunut luonnon ja ihmisen erottamattomaksi vuorovaikutukseksi ja panteistiseksi synesthesiaksi.

Runoudella on myös syntyehtonsa, jotka liittyvät erilaisiin kirjallisiin instituutioihin; myös niitä on selvennettävä. Oman poetiikkani lisäksi tarkastelen muutaman muun itselleni läheisen runoilijan poetiikkaa. Koska minulla on Pessoa-tutkijana ja portugalilaisen runouden kääntäjänä ja

harrastajana erityissuhde portugalinkielisiin maihin, nämä runoilijat tulevat erityisesti kahdesta suurimmasta portugalinkielisestä maasta, Portugalista ja Brasiliasta. Selvitän portugalilaisrunoilija Fernando Pessoaan poeettisia periaatteita ”Autopsykografia” -avainrunoa analysoimalla. Kyseisessä runossa Pessoa esitteli ytimekkäästi modernistis-romanttisen poetiikkansa, jota hänen heteronyymiensä runot eri tavoin toteuttivat. Pessoa oli poetiikastaan poikkeuksellisen tietoinen kirjailija. Uskon, että Pessoa pyrki tietoisesti luomaan kirjallisen kokonaishahmon kirjailijasta erillisten henkilöhahmojensa heteronyymien avulla. Romanttiset heteronyymit Alberto Caeiro ja Ricardo Reis ja modernistiset Álvaro de Campos ja ortonyymi Fernando Pessoa edustavat tämän persoonallisuuden kaikkia eri puolia.

Kuten ”Autopsykografia”-runossa sanotaan, runoilija on Pessoaan mielestä teeskentelijä, joka ei koskaan onnistu tavoittamaan ”alkuperäistä kokemusta”. Hän kuvaa aina toista, ellei kolmannen tason kokemusta. Tämä tekee runoilijan työstä luonteeltaan väistämättä aidosti modernin. Runoilija on ”väärentäjä”, muuntaja, muuttelija, sepittäjä. Hän on kaukana varhaisromantiikan itseriittoisesta geniushahmosta, pahainen tuhartaja, parhaimmillaan kuitenkin omaperäinen sellainen. Pessoa pienen, mutta tulkinnoille altis runo on varhainen metalyyrinen manifesti. Metalyriikka – kielestä, runoudesta ja kirjallisuudesta – kirjoittaminen on oma vahva runouden suuntauksensa edelleen portugalilaisessa runoudessa. Metalyyrisyyttä löytyy toki myös Atlantin valtameren toiselta puoleltakin.

Brasilialainen (ääni)runoilija Wilmar Silva sirpaloi Estilhaços no Lago de Púrpura (Säröjä purppuranvärisessä järvessä) -kokoelmassaan lyyrisen minän pieniksi palasiksi saaden aikaan käsinkosketeltavan konkreettista, ruumiillista ja metalyyristä runoa. Sirpaloiminen on tekijän tietoinen väkivallanteko, joka on samalla rakkaudenosoitus. Rakkaus on tunne, joka sirpaloinnin aiheuttaa. Rakkaus sekoittaa solipsistisen ja itseriittoisen minän maailmaan, maailman, floran ja faunan, rakas-

tetun ruumiin ja kielen kanssa, saaden aikaan omanlaisen romanttisen-modernistisen maailman.

Silvan poeettisesti monipuoliseen, mutta silti yhtenäiseen, ennen kaikkea kielestä materiaalina kiinnostuneeseen runotuotantoon kuuluu myös esimerkiksi kokeellinen Anu-kokoelma joka koostuu pelkästään Silvan kotiseudulta Minas Gerais osavaltiosta peräisin olevista murre- ja puhekielen sanoista, jotka on kiinnitetty toisiinsa ilman taukoa. Lukijalle annetaan poststrukturalistien tapaan täysi tulkintavalta – vaikka tulkitsemiseen tarvittaisiin melkein brasilianportugali-puhekieli-sanakirjaa tai vähintään runoilijan huomaavaista ohjausta tulkin-
taa tai käännöstä tehdessä.

Brasilialaisista nykyrunoilijoista kiinnostavimpiin kuuluva Silva on runousaktivisti, eräänlainen esiintyvä runouden suurlähettiläs, joka edistää runosiltojen rakentumista espanjan- ja portugalinkielisten maiden ja niiden runouksien välille. Hän on koulutukseltaan näyttelijä, joka on hionut oman, kielen soinnullisuuteen perustuvan runoutensa esitystilanteessa yleisöön tehokkaasti ja suoraan vaikuttavaksi runoudeksi. Runoilija on keskusgeneraattori, joka siirtää suuren määrän energiaa vastaanottavaan yleisöön. Olen kokenut tämän siirron itse Salvadorin pääkaupungissa Bahiassa ja voin sanoa vaikutuksen olleen hyvin voimakkaan. Olo tuntui energisoituneelta. Silva otti myös yleisön mukaan äänikuoroon erääseen yksinkertaiseen runoonsa ja teki näin voimansiirrosta kahdensuuntaisen. Runous on ryhtynyt Portugalissa – ja Brasiliassa – konkreettiseen vastarintaan kielellisten keinojensa avulla. Sosiaalisella ja poliittisella runoudella on luonnollisista syistä pidemmät perinteet näissä maissa.

Kirjallisuuden ja runouden merkitys korostuu totalitaristisina tai diktatoriaalisina aikoina, jolloin vapaa itseilmaisu on kiellettyä tai sitä rajoitetaan. Taiteista on tullut eräs vapauden kenttä Stalinin Neuvostoliitossa, Hitlerin Saksassa, sotilasdiktatuurin hallitsemassa Brasiliassa ja Salazarin Portugalissa. Totalitaristissa maissa asuminen

edistää satiirin, ironian ja parodian taitoja ja opettaa ilmaisemaan tärkeitä asioita rivien väleissä. Esimerkiksi puolalainen mestariaforistikko Stanislaw Jerzy Lec sai harjoitella kynänsä teroittamista vallanpitäjät lävistävään valmiuteen. Epäilemättä toisen maailmansodan alettua Tarnopolin keskitysleiriin joutuneen ja sieltä karannut Lec tietää ja tuntee vallan kaikki kasvot karattuaan leiriltä ollessaan kaivamassa omaa hautaansa. Lecin maanmiehet – erityisesti virkamiehet – eivät olekaan ymmärtäneet hänen pikimustaa huumoriaan aivan helposti. Musta huumori, kiertoilmaisut ja ironian eri sävyt kukkivat kuitenkin parhaiten juuri sellaisissa yhteyksissä, joissa itseilmaisua pyritään rajoittamaan.

Esittelen portugalilaisen avantgarde-runoilija Alberto Pimentan, joka 1970-luvun runoissaan oli vastarinnassa Salazarin-aikaista diktatuuria kohtaan sekä sisällöllään että muodollaan. Alberto Pimenta kyseenalaisti kielipeleillään auktoriteetit, edustivat nämä sitten valtiota, kirkkoa, yliopistoa tai poliisia. Virallinen valta saa aikaan jähmeitä hierarkioita ja jakoja hyväksytyyn ja kiellettyyn. Pimentan runoissa kaikki on sallittua etenkin kielellisesti. Kielipelit jättävät jäähyväiset normatiiviselle kielelle ja luovat kokonaan uusia maailmoja, joissa perinteisen vallan järjestys kumoutuu. Auktoriteettien (mieli)vallan ja jähmeyden vastapainoksi asettuu Pimentan runojen virtaavuus, leikki ja hedonistinen epäjärjestys. Hänen maailmassaan on merkityksellistä ainoastaan vapaus, nautinnot, kuten viini ja naiset sekä tietysti taide, jonka Pimentan mielestä pitää ikuisesti pysyä valtiovallan kontrollin ulkopuolella. Niin tietysti kaikkien muidenkin nautintojen; muutenhan nautintonäkökulma katoaisi kokonaan.

Pimentan tuonaikaiseen poetiikkaan sekoittuu vahvasti politiikka, pyrkimys subversiivisuuteen eli vallitsevan järjestelmän ylittämiseen. Hänen poetiikkaansa voikin kutsua kielellisen resistanssin poetiikaksi. Kieli edustaa hänelle sitä vapautta, joka diktaattori António Salázarin hallitsemasta Portugalista on puuttunut. Vahva ironia ja visuaalisen aspektin hyödyntäminen liittyy Pimentan kielipeleihin: runot on pako-

tettu usein tiukkaan (neliömäiseen) muotoon, kuten totalitaarisessa valtiossa ihmiset pakotetaan erilaisiin muodostelmiin, muun muassa jonoihin.

Pimentan rajoja ylittävä eli subversiivinen runous pyrkii suoraan vallankumoukseen. Se tekee sen karnevalistisin keinoin. Ironia ja parodia ovat karnevalistisia äänensävyjä, joiden avulla runoilija saa aikaan vapauttavan naurun. Vapaustaistelija hyödyntää taistelussaan myös muotoa ja typografiaa. Neliöiksi tasatut runot rinnastuvat tiukkaan järjestykseen, jota virallinen valta edustaa. Joskus typografia muuttuu vallattomaksi, ja kirjaimet levittäytyvät paperille kuin sadepisarat ja irrottautuvat vakiintuneesta riviin asettelusta. Vallan järjestys kyseenalaistetaan täydellisesti sekä sisällön että muodon osalta.

Kieli ja elämä sekoittuvat, koska diktatuuri, josta runoilija puhuu, on läsnä sekä kielessä että jokapäiväisessä elämässä. Kielessä alistava valta ilmenee normatiivisen kielen ylivalentana; arkisessa elämässä diktatuuri laittautuu eroon pahimmillaan ihmishengistä. Salazarin diktatuuri oli vastuussa tapoista, murhista ja katoamisista, eikä koskaan joutunut oikean totuuskomission eteen. Runoilija on pystyttänyt kuitenkin yhden ihmisen totuuskomissionsa ja antaa tuomionsa lempeimmällä mahdollisella tavalla, runouden avulla.

Totuuskomissiot eivät ole onneksi läsnä arjessamme joka päivä. Vain kuvittelu voi pelastaa apatiaan vajoamiselta kaukana metropolien (teko)virikkeellisestä ympäristöstä. Kuvittelu ja kieli, runoilijan tärkeimmät työvälineet. Runo ei ole olemassa ilman synty-ympäristöään, ei vaikka sen koordinaatit olisivat jo tekstissä hämärtyneet melkein tunnistamattomiksi. Runo syntyy jossakin, joka voi olla läsnä kenties vain vaikutelmina, tuntemuksina, jotka eivät aina ole edes täysin tiedostettuja. Tiedostamaton työskentelee, missä ikinä olemmekin. Enemmän tai vähemmän tietoisien ajatteluprosessin rippeet jäävät tekstiin elämään. Vaikka runon syntymäpaikka olisi laakeiden peltujen täyteinen Brandenburg, nämä pellot ovat kadonneet lopullisesta runosta ja muut-

tuneet runon abstraktimmaksi materiaaliksi, jossa elävät nykyhetken vaikutelmat, menneisyys (linnan 1800-luvun omistajan Bettina von Arnimin elämä) henkilöhistoriallisina viitteinä tai oletuksina tunnetuista tai kuvitelluista tunteista. Runo voi olla tapa elää sellaisia tunteita, joiden tunteminen reaalitodellisuudessa ei ole koskaan mahdollista. Siksikin se on tekijälleen välttämätön, hyödyllinen peili.

Kirjailija, kirjantekijä

I

Kirjailija, kirjantekijä, käsityöläinen – rakkaalla lapsella on monta hoivanimeä.

Kynän hoiva on paras hoiva.

Kirjailija on väistämättä sosiaalityöntekijä; jokainen luettu kirja pelastaa ainakin yhden ihmishengen.

Evankelistana hän levittää ajattelun ilosanomaa televisioruuduiksi muuttuneessa ostoskeskuksessa.

Yhden ajattelutavan – ajattelun puutteen – ollessa voitolla tekstirihmastoilla on ajattelua säilyttävä ja kiihottava merkitys.

Kynä on tehokkaampi kuin mikään oikea ase, jos sillä puhkaistaan silmät ja saadaan korvien luomet avautumaan.

Kirjoittaessaan, eli piirtäessään riimukirjaimia paperille, kirjailija matkustaa.

Kirjailija on vaeltaja, joka kartoittaa elinpiirinsä lisäksi aina itseään. Kohdatessaan uusia lajeja löytää toisenlaisia tulokulmia omaan olemassaoloonsa.

Matkustaminen kannattaa aina nojatuolissa tai tullein rajoja ylittäessä. En käy päivittäin hylätyssä etruskipesulassa, jossa kelluu yksinäinen muoviympäri.

Etsiä voi lukemalla, matkustamalla ajoittain, kohtaamalla vieraita kulttuureja ja elämän-tapoja, lepäämällä, luonnossa. Kokemus on avainsana elämään ja kirjallisuuteen.

Trejan luonnonpuistossa seurasin virtaa, kuulin metsästä kutsuvia huutoja, luin ohjetaulusta lintujen ja perhosten lajinimityksiä. Neitoperhonen, haukka ja talitiaiselta vaikuttava lintu olivat ainoita tuttuja.

Keskellä kauneutta kauheus tuntuu olevan hetken etäämpänä, mutta sitten osuvat silmään paikallisten heittämät Peroni-pullot ja muovilautaset.

Trejan jyrkanteen kipuajaa odottaa palkinto: Mazzano Romanon silhuetti jyrkkää kal-liota vasten.

Calcatta on parin tunnin kävelymatkan päässä – sinnikäs kiipeilijä saavuttaa halu-amansa elämässä ja kirjallisuudessa.

Trejan laakso on syntynyt kahden tulivuoren räjähdyksestä ja jättänyt jälkeensä luon-
notilaisen ekosysteemin, jossa kaikella on paikkansa alhaalla joen varren sijaitsevista kasveista ja eläimistä Calcattan tai Mazzano Romanon huipun ihmisasumuksiin.

Polulle heitetty muovipullo on häiriö moitteettomassa järjestelmässä.

Ihmiskäsi voi olla tuhoisa tai uutta luova; samaan aikaan kun se rakentaa jyräjoiden ja käärmien asuinsijoja muureja, se miettii uusia tapoja valloittaa luonto ja lähikansat.

Virikkeiden määrän sijasta on olennaista laatu: jopa yksi hedelmällinen kohtaaminen voi tuottaa uuden ajatuksen, kuvan, toisenlaisen helmen, joka ansaitsee tulla ylöskirjatuksi.

Pasta al pomodori paikallisista raaka-aineista valkoviinin kera sopii kaikkien kukkarolle ja vie kielen mennessään, mutta palauttaa sen uudestaan paperille.

Homeros laittoi Odysseuksen merille päästäkseen etsimisen halusta.

Felice Vinci väittää, että Ithakan saarten kuvaus vastaa erästä nykyistä Tanskan saaristoa ja jumalatar Kalypson kotipaikka Färsaaria. Troija löytyi hänen mukaansa Suomen lounaisrannikolta Toijasta.

Suuret eepokset matkustavat sekä ajassa että paikassa. Niitä ei tarvitse liikuttaa kuin kirjakauppaan ja sieltä pois.

Mazzano Romanossa on ollut elämää jo etruskien ajoista lähtien. Siellä ymmärrän italia-laisen luonteen: halu istua, nauttia ja keskustella. Levollisuutta kiireettömyydessä.

II

Kirjailija, vanha militantti, mitä tulee paperille painettuun kirjaan.

Painettu kirja ei tule koskaan menettämään arvoaan sähköisten valtateiden loisteessa-
kaan: aina on painotuotteen ystäviä.

Sähköä kirjantekijä tarvitsee vain tietokoneensa virranlähteeksi.

Kirja nautitaan edelleen paperille painettuina lämpäisinä; virtuaalisuus kelpaa vain valonlähteeksi.

Sata tilastorobottia ei korvaa koskaan kirjailijaa.

Automatisoitunut kynä? Piirtää mekaanisia kuvioita edestakaisin, mutta ei näe paperia kauemmaksi.

Automaattikirjoitus? Tietokoneavusteinen tekstinteko vailla ihmisaivojen joustavaa tarttumapintaa?

Tietokone muutti käsityksemme paperista ja todellisuudesta – se on vain horisontaalista sähköistä valoa.

Pitääkö aforismin olla korkeintaan yhden lauseen mittainen? Moneen lauseeseen kirjailija saa tiivistää sanottavansa? Kuka luo mittapuun ja miksi sitä noudatetaan niin piinallisesti?

Luettuani Villa Mazzanon vieraskirjaa, päättelen, että Italiassa monet suomalaiset palaavat juurillensa – alitajunnan ja yötietoisuuden pariin.

On ihmeellistä saapua kylään, jossa tyttökoiralla voi olla poikakoiran nimi. Esimerkkejä riittää loputtomiin ja ne laajentuvat eläinkunnasta ihmisiin.

Järkevä kirjailija on muodostunut normiksi Suomessa. Noudatan kaavaa juuri itsekkin tekemällä havaintoja minua ympäröivästä maailmasta sellaisen ihmisen silmin, jonka maailmalla on raamit.

Tunnustamista pidetään järkikulttuurissa heikkouden osoituksena, jota pitäisi hävetä. Kuka haluaisi tunnustaa elävänsä kotelon sisällä ja kirjoittavansa kotoitua kirjallisuutta, elävänsä kotoitua elämää? Ei kukaan muu kuin toukka.

On helpompi kesyttaa koira kuin kirjailija!

En ole huonossa seurassa: Saramagon Kertomus sokeudesta, Lucrezia Borgia elämäkerta, Maimu Bergin Jag älskade en ryss, Risto E. J. Penttilän & co:n Ultimatum isänmaalle. Ja yksi, jota en kehtaa tunnustaa: Maikki Harjanteen Mazzanon taikaa.

Olisi annettava tähdenlennolle mahdollisuus, vaikka näen iltataivaalla juuri nyt ainoastaan yhden tähden.

III

Jos kirjantekijä noudattaa perinteisiä kaavoja, hän painaa itse kirjansa muinaiselle paperille.

Kirjan elinkaari on lyhentynyt julkasti. Viimeinen myyntipäivä -leiman saa nyt pahimmillaan muutamassa kuukaudessa.

Kirjailija on henkilö, joka ei koskaan kirjoita pelkästään itselleen; kirjailijaksi tulemiseen liittyy halu paljastaa tai paljastua kirjan sivuilla.

Aidon kirjailijan tunnistaa halusta kirjoittaa, ei halusta paljastaa. Rehellisyys on silti valttikortti elämässä ja kirjallisuudessa.

Enne? Kohtasin eilen Taiteen keskustoimikunnan ovella Pirkko Saision, joka oli astumassa ulos, minä taas sisään.

Olemme edenneet niin pitkälle, että on vaikeaa erottaa kirjailijaa kenestä tahansa, joka haluaa tuoda oman elämänsä julkisuuteen.

Augustinuksen Tunnustukset kalpenevat paljastuskirjallisuuden rinnalla.

Tuhansia vuosia sitten tunnustuskirjailijat pohtivat suhdettaan eri maailmankatsomuksiin ja filosofisiin peruskäsitteisiin.

Paljastuskirjailijat pohtivat, mistä löytyy tietyn illan kaato tai oma minuuks ylipäättään.

Ei mitään uutta universumin alla: jo roomalaiset epäilivät.

Enemmän kuin epäilivät, he toimivat: valloittivat ja liittivät uusia maita entiseen valtakuntaansa. Epäily ja valloittaminen ovat hyviä ohjenuoria kirjailijallekin.

Minuus on aina epäilyksenalainen, mutta identiteetti(kriisi) päivälehden rahastuksen väline.

Mitä enemmän eksyksissä on, sitä enemmän paljastuskirjailija haluaa julkistaa sitä koskevan tiedon.

Olen saarnaaja ja moralisti, koska siitä riippuu kirjallisuuden älyllinen tulevaisuus. Kliseet ovat joskus tosia kirjallisuudessa ja elämässä. Kirjailijakaan ei voi kiistää tätä. Aurinko nousee idästä, kuten sisällöt eli tunteet, kirjallisuus ja taiteet.

”Haen täydellistä miestä!” päiväperhojulkis julistaa.

Kuka hakee ”täydellistä” kirjaa? Sen kun tietäisin, en muuta tekisikään kuin kirjoittaisin. Edelliseen kysymykseen eivät ole osanneet vastata filosofit tai kirjallisuustieteilijät antiikista tähän päivään.

On uskottu milloin tekijään, milloin tekstiin, toisinaan lukijaan. Vastaus on hämärä. Ostamisen korvattua kirjat arki on muuttunut helpoksi: menet supermarkettiin ja poimit sieltä tunteen, hedelmän.

Ainoa korva, joka vielä kuuntelee kirjan sanomaa, on hiirenkorva. Sekin vaitonaisena ja koskematta.

Mitä kirjasta tulee, jos sitä lukevat sokeat korvat ja kuurot silmät? Jopa vuosien ajan valmisteltu päiväperho?

Paperilla tulee olemaan aina käyttöä – vähintään vessapaperina.

III

Lukija, kirjan tekijä

Kirjoittamisen viimeistelee lukija, toinen tekijä.

Lähetittäjä ja vastaanottaja: se, joka luo ajatuksen ensimmäisen kerran ja se, joka toisen kerran.

Kirjaa ei ole luotu ennen kuin se on luettu.

Sähköisen musteen valossa kirjoitamme muistin ruumiimme kokemuksen lasiselle, hauraalle alustalle.

Paperin muisti häviää korkeintaan poltettaessa, lasi rikkoontuu kuin häilyvä identiteetti tekijän ja lukijan välillä.

Mikä tekee tekstistä runollisen? Ovatko kaikki tekstit poliittisia?

Anhavalainen kuvaruno on saanut rinnalleen monenlaisia haastajia L-A-N-G-U-A-G-E- koulukunnasta erilaisiin muihin uuden runon käsitteellisempiinkin suuntauksiin. Flarf kaivaa materiaalia internetin uumenista ja haastaa kysymään, mikä on runollista.

Politiikassa trendejä ovat EU:n jatkuva syveneminen ja eteneminen kohti liittovaltiota, kotimaan politiikassa vihapuheen lisääntyminen ja tarve tuomita se ehdottomasti. Sanan painossa lähiluennassa ovat kotimaiset ja ulkomaisen kirjallisuuden poliittiset klassikot Sandemosesta Saramagoon, runoilijoista Wilmar Silvasta portugalilaiseen avantgarde-runoilija Alberto Pimenta.

ISBN: 978-952-80-2652-5

